

העת להתבגר: למה משה שלח את המרגלים?

משה עצמו היה זה שקיבל את ההחלטה לשלוחם. והתמיהה היא מה משה חשב? למה עלה בדעתו לעשות דבר שלא עשו מעולם ולשלוח אנשים לבחון את הארץ? וכי לפני שיצאו ממצרים שלחו מרגלים?! הרי סמכו על ה' שיוליך אותם בדרך הנכונה?

ב"ה | פרשת שלח | תשע"ט

הפכה להיות "סעודת חתונה" בלי שאף אחד התכוון.

הדיבורים על התפנית שקיבלה הסעודה הגיעו לאוזני הכלה והיא החלה לרעוד ולהתייפח. היא סיפרה כי הוריה ניצולי שואה שעשו הכול כדי להצניע את יהדותם. היא חזרה בתשובה בכוחות עצמה וסבלה מהם מרורים, וכשמצאה את החתן, שהוא גר צדק ושומר מצוות, היה זה בשביל ההורים יותר מדי. הם איימו לנתק עמה את הקשר ולנשל אותה לחלוטין מהצוואה. "הם עשו לי כל כך רע על הלב, שלפני שבועיים ישבתי וביקשתי מהקב"ה לקבל סימן שאני צועדת בדרך הנכונה. והנה מתברר שכבר חצי שנה קודם, הרבי שלח בקבוק משקה עבור החתונה שלנו..."

הנחת היסוד של יהודי היא, שצדיק לא טועה. הצדיק רומם את אישיותו במידה כזו עד שהפך להיות כלי לשכינה והבחירות שלו משקפות את הרצון האלוהי. וכאן אנו מגיעים לפרשת שלח ועולה תמיהה שהיא ללא ספק אחד הקשיים הגדולים במקרא בכלל ובספר במדבר בפרט.

למה משה רבינו שלח את המרגלים לבחון את הארץ? איך זה שלא צלצלו הפעמונים אצל גדול הנביאים והוא הסכים לדרישה המוזרה לשלוח אנשים שימוטטו אסון נצחי על עמנו?

פרשת המרגלים היא 'קו פרשת המים' בין שתי התקופות בחיי אבותינו ואחריה שום דבר לא היה כמו לפני. א. חטא המרגלים היה זה שהוביל ל"שואת" הדור ההוא. בעוד שעד אותו רגע הם נחשבו לדור החשוב בהיסטוריה, דור דעה, שחוה בעיניו ובאוזניו את עשר מכות מצרים, את נס קריעת הים ואת האירוע הכביר של מתן תורה בהר סיני, חטא המרגלים הפך את גורלם וכל הגברים מתו כמו זבובים בחולות המדבר ומקום קבורתם לא נודע.

קבוצת יהודים מצרפת נסעה לביקור בחצרו של הרבי מליובאוויטש. באמצע ההתוועדות היה צריך אחד מחברי הקבוצה לצאת החוצה וכשחזר לא הצליח לשוב אל חבריו מחמת הלחץ והדחיפות. הוא נאלץ להישאר מהצר ולהביט מרחוק על מה שקורה. במהלך ההתוועדות נהג הרבי לחלק בקבוקי משקה לחסידים שארגנו אירועים מיוחדים באותו השבוע, ואותו אדם שלא היה בקי בכללים וראה אנשים עומדים בתור לקבל בקבוק – נעמד ביניהם. הרבי הגיש לו בקבוק ואמר: "זה עבור החתונה!"

כשירד וקלט מה שמע מהרבי, תפשה אותו בהלה. הוא נשוי באושר שנים רבות ולכן נותרו שתי אפשרויות: או שהרבי אינו יודע את מצבו ("ח") או שמשוהו רע עומד לקרות והוא יצטרך להתחתן שוב ("ח"). הוא העדיף לעשות צחוק מכל העניין. הרב חיים מלול, מהשלוחים בצרפת שהיה בין מובילי הקבוצה, הרגיע אותו שהדברים יתבררו בהמשך ואותו יהודי הניח את הבקבוק בביתו.

לפני חג הפסח הזכיר לו הרב מלול את מנהג החסידים שלא למכור במכירת חמץ בקבוק משקה שהרבי אחז בו, ולכן הציע לערוך התוועדות חברים ולומר ביחד לחיים מהבקבוק. הם בחרו לקיים את החגיגה בבית חב"ד באזור המגורים שלהם, אבל באותו יום אירע פיצוץ במערכת הביוב בבית חב"ד והוחלט להעביר את החגיגה לבית הכנסת העתיק "זיבעצן", שבאזור ה"פלעצל" (הגטו) בפאריז.

באמצע ההתוועדות נכנס יהודי חשוב בשם הרב מיכל רייז, הוא היה חסיד סאטמר ורב בית הכנסת האשכנזי הסמוך, ה-25, וביקש להשלים מניין לחופה בבית הכנסת שלו. כמה אנשים קמו ומצאו שם זוג ללא משפחה וללא חברים, החתן גר צדק בודד, והם אפילו לא הכינו סעודה לכבוד האירוע. הם הזמינו כמובן את החתן והכלה להצטרף אליהם לסעודה בבית הכנסת הסמוך וכך ההתוועדות

ב. חטא המרגלים היה מכה גורלית גם עבור משה עצמו, משום שהסיפור הוביל בעקיפין לכך שמשה נקבר בחולות המדבר ולא נכנס לארץ, משום שנגזר שהוא יישאר עם בני דורו מחוץ לגבולות הארץ.

ג. חטא המרגלים פוגע בכולנו עד היום הזה, משום שבעקבות המיאוס שהפגינו אבותינו בקדושת הארץ, הפך יום זה ליום של חורבן ושיממון לדורות. יום חזרת המרגלים בתשעה באב היה שוב ושוב ליום חורבן ירושלים והליכה לגלות. נראו תוספה עשירה בהערה¹.

והבעיה העצומה היא, שהחטא הזה לא הוביל בידי הערב רב כמו חטא העגל, הוא לא נוצר במוחות דתן ואבירם כמו מחלוקת קורח, אלא משה עצמו היה זה שקיבל את ההחלטה לשולחם. והתמיהה היא מה משה חשב? למה עלה בדעתו לעשות דבר **שלא עשו מעולם** ולשלוח אנשים לבחון את הארץ? וכי לפני שיצאו ממצרים שלחו מרגלים? הרי **סמכו על ה' שיוליך אותם בדרך הנכונה**?

אנו רוצים להציג את אחד היסודות המרכזיים בתורת חב"ד אשר מעניק מתנה אמיתית לכל אדם שחש עייפות ושחיקה מהמאבק הרוחני לכיבוש 'ארצו' הפרטית – ומתחנן להצתה והנעה מחדש.

ב. פרשת שלח מתחילה את הסיפור מהאמצע. כאן נאמר רק "וידבר ה' אל משה לאמור שלח לך אנשים ויתורו את הארץ", אבל התורה אינה מספרת למה שלחו? ומי יזם את השליחות? הפרטים החסרים מופיעים בהרחבה בפרשת דברים. שם, בספר "משנה תורה", משה רבנו עצמו מסכם את תולדות ישראל במדבר ומספר איך נולדה היוזמה המשונה לשלוח מרגלים ארצה.

1. **דברים א:** ואמר אלכם ... ראה נתן ה' אלוֹקֵיךְ לַפְנֵיךְ אֶת הָאָרֶץ, עֲלֶיהָ רָשׁ כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לֵךְ, אֶל תִּירָא וְאֵל תַּחַת: וּתְקַרְבוּן אֵלַי כְּלַכְמֹם וְתֹאמְרוּ נְשַׁלְחָה אַנְשִׁים לַפְּנֵי נִינוּ וְיַחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וְיִשְׁכְּבוּ אוֹתָנוּ דִּבֶּר אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלָה בָּהּ וְאֶת הָעֵרִים אֲשֶׁר נָבֵא אֱלֹהֵינוּ: וְיִיטֵב בְּעֵינֵי הַדָּבָר - **רש"י:** וְיִיטֵב בְּעֵינֵי - **ולא בעיני המקום**, ואם בעיני משה היה טוב, למה אמרה בתוכחה? משל לאדם שאומר לחברו: מכור לי חמורך, נותנו אתה לי לניסיון? אמר לו: הֵן. בַּהֲרִים וּבִגְבָעוֹת? אמר לו: הֵן. כִּיֹּן שְׂרָאָה שְׂאִין מַעֲכָבוּ, אָמַר הַלֹּקֶחַ בְּטוֹחַ הוּא שְׂלֹא אֲמָצָא בּוֹ מוֹם, אָמַר: טוֹל מַעֲוִתֶיךָ וְאֵינִי מִנְסֶהוּ יוֹתֵר. **אף אני הודיתי לדבריהם שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב - ואתם לא חזרתם בכם.**

מתברר כי יוזמת שליח המרגלים לא באה מהקב"ה, היא באה **מעם ישראל ומשה הסכים להם**. מה שקרה הוא שהעם גילה סימני פקפוק בכדאיות הכניסה לארץ ובסיכווי ההצלחה לכבוש אותה,

ולכן ביקש לשלוח אנשים כדי לבחון את הנתונים שלה. וכאן מספר משה שהוא חשש לומר להם לא, כי הם עלולים להתרשם שיש לו מה להסתיר אודות הארץ המובטחת. תמורת זאת, הוא החליט להפגין ביטחון בסחורה שלו ולאפשר להם לצאת לדרך.

ההבהרה הזו מתאימה עם אופי השילוח שמתואר בפרשה. אנחנו רגילים לקרוא להם "מרגלים", אבל התואר הזה אינו מופיע בפרשה אפילו פעם אחת. האנשים ששלח משה אינם מתוארים בשם "מרגלים", שכן המשימה שלהם לא הייתה "לרגל" אלא משהו אחר: **"לתור את הארץ"**.

מי ששלח "מרגלים" היה יהושע בן נון בהפטרת הפרשה, הוא שלח שני אנשים לרגל את יריחו, ואכן ישנם הבדלים מהותיים בין השליחות: בעוד שיהושע שולח שני אנשים בלבד, ואינו מגלה את שמם, ושולח אותם חרש ואיש אינו יודע שיצאו למשימה, משה רבינו שולח קבוצת ענק של 12 אנשים, הוא שולח את ראשי העם ונכבדיו ומפרסם את שמם, והם יוצאים ביחד בקול רעש גדול.

כיון שיהושע שלח אנשים למשימה **צבאית**: למצוא את נקודות התורפה של הארץ במטרה לכבוש אותה, ולכן שלח אותם כמו ששולחים חיילים מעבר לקו אויב: בסוד ובחשא. משה, לעומת זאת, רצה להפגין בעיני ישראל עצמם את טיב הסחורה ולכן שלח אנשים למשימה של **יחסי ציבור**, להתרשם מיופי הארץ ולגרום להם לבחור בה מרצון ומאהבה. וכיון שכן שלח את ראשי העם, אלו שיכולים להשפיע על דעת הקהל בחזרתם למדבר.

נאמר זאת כך: מרגלים נשלחים לחפש את מה **שרע** בארץ, תיירים נשלחים לראות את מה **שטוב** בה. מרגלים נשלחים לחפש את נקודות **החולשה**, בעוד שתיירים מחפשים את נקודות **החוזק**.

מלבי"ם תחילת פרשתנו: יש שני מיני מרגלים: א. תחלה שולחים **תניינים** לתור את הארץ הטובה או רעה. ב. אחר ששבו התרים והודיעו שמושב הארץ טוב, שולחים **מרגלים** לראות את ערות הארץ, המקומות שאין הארץ מבוצרת לכבשה משם. הראשון נקרא תר והשני נקרא מרגל כי התר מבקש את **הטוב** והמרגל מחפש את **הרע**. יש הבדל בשליחותם: א. את התרים שולחים **כל העם** ואת המרגלים ישלח רק **שר הצבא** שנוגע לו לדעת מאיזה מקום יילחם על הארץ ולרוב יעלימו תשובת המרגלים מהעם לבל יגלו סתרי המלחמה. ב. כששולחים תרים, כל אחד מהשכטים שולח איש **מבני שבטו** ... כי יצויר שתהיה הארץ טובה לשבט אחד ורעה לשבט אחר, למשל ארץ מקנה טובה לבני ראובן ובני גד וארץ חוף אוניות טובה לשבט זבולון אשר על חוף ימים ישכון. משא"כ אם שולחים מרגלים לראות ערות הארץ, ישלח שר הצבא מרגל אחד בעד כל השבטים... וישלח אותו חרש.

1 עם ישראל קיבל מה' שתי מתנות: תורה וארץ ישראל. ואולם העובדה היא שבעוד שלכל יהודי יש קשר לתורה, כל אחד זוכה לקיים לפחות מצווה אחת – מילה, סדר פסח, צדקה, תפילין כבר מצווה וכו', הנה יהודים רבים לא זוכים לבקר בארץ. מיליוני יהודים בגולה יכולים לעלות על מטוס ולבקר בארץ ואינם טורחים לעשות זאת.

שמעתי הסבר חד: את התורה קיבלו אבותינו בשמחה, כפי שאמרו 'נעשה ונשמע', וכשאבא מקבל בשמחה זה עובר בתודעה של הילד בכל הדורות, ואילו את הארץ קיבלו אבותינו בטרורניה ובספקנות – וככה זה נשאר.

סופו של דבר הוא שהתיירים חוזרים ומספרים סיפורי זוועה על הארץ – והטרגדיה מתרחשת. הקב"ה מכריז כי הדור הזה חסר תקנה ו"במדבר הזה ייפלו פגריכם". וכיון שמשנה עורר שזה יגרם לחילול ה' אם כל בני ישראל ימותו בחטף, הקב"ה משנה את התכנית ומחליט לעכב אותם ארבעים שנה במדבר וכל שנה ימותו 15,000 איש מהם, שהם אחד חלקי ארבעים. מדי תשעה באב היו חופרים בורות באדמה ובבוקר היו מגלים ש-15,000 איש מתו. רק בשנה האחרונה אירע נס והתברר ש-15,000 איש אחרונים נותרו חיים ועל זה קבעו מועד בחמישה עשר באב².

וכאן עולה התמיהה העצומה איך משה נכנס לכל התסבוכת הזו? וכי אי פעם הוא התחשב בטענות וקטטורי העם?! היה עליו להכריז כי ה' העיד על טיב הארץ ואנחנו סומכים עליו בלב שלם? הנה שאלתו העצומה של הרמב"ן:

רמב"ן תחילת פרשתנו: אם כן משה עצמו חטא שנאמר 'וייטב בעיני הדבר', ולמה אמר להם לבחון 'הטובה היא אם רעה' אחר שה' אמר לו מתחילה שהיא טובה ורחבה?

ג. האמת היא שהעניין הרבה יותר מסובך. שתי השאלות הבאות שנעלה מעצימות לגבהים את הקושי בסיפור המרגלים. רש"י פותח את הפרשה באמירה מדהימה:

2. רש"י תחילת פרשתנו: שלח לך – לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח. לפי שבאור ישראל ואמר נשלח... ומה נמלך בשכינה. אמר [הקב"ה] אני אמרתי להם שהיא טובה... [והם אינם מאמינים] חייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי מרגלים למען לא יירשוה.

זה לא יאומן. מתברר שמשנה שאל את הקב"ה אם לשלוח את המרגלים **ולא קיבל תשובה** חיובית. הקב"ה התחמק ואמר תעשה מה שאתה חושב, ובכל זאת לא צלצלו הפעמונים. כך מוכיח רש"י מהביטוי החריג "שלח לך!", ולא כמו "ויתנו לי תרומה" או "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל". אלא שהקב"ה גלגל אל משה את האחריות ואמר תעשה מה שנראה לך.

והשאלה מתעצמת: איך משה לא קרע את היוזמה לגורים? מה היה עושה חסיד ששואל את רבו על עסקה או שידוך ורבו היה עונה לו: 'לא רוצה להביע דעה בנושא, תעשה כדעתך'³?

ועוד שאלה עצומה: חולפות ארבעים שנה קשות וכל הדור ההוא מת במדבר, גם משה עצמו מסתלק במדבר ולא זוכה להיכנס לארץ, ומגיע התור של יהושע להשלים סוף-סוף את המשימה ולהכניס את העם לארץ המובטחת. ומה יהושע עושה? **עוד מאותו הדבר.** הוא שוב שולח מרגלים ליריחו, ולא מקבל החלטה לכבוש את הארץ עד שמקבל מידע מודיעיני מהמרגלים.

וכאן מאבדים לגמרי את הכיוון: איך יהושע חוזר על מה שכבר נכשל?

ד. האברבנאל הוא יחיד בין המפרשים שאומר דבר קשה: שילוח המרגלים היה חטא כבד של משה רבינו וזאת הסיבה האמיתית בגללה הוא לא נכנס לארץ. הרי החיים של משה מציגים תעלומה: הקב"ה סירב לסלוח לו. למרות שהקב"ה קיבל בדרך כלל את התפילות שלו, רק תפילה אחת לא נענתה: זאת שהתפלל על עצמו. והקושייה ידועה ומפורסמת: איך זה שהקב"ה לא מחל לו? ובמיוחד שחטא מי מריבה הוא לא חמור כל כך, שהרי מה זה משנה אם הוא היכה בסלע או דיבר אל הסלע, בכל מקרה זה נס שסלע מוציא מים?

לדעת האברבנאל, חטא מי מריבה היה רק תירוץ מכובד כדי לשמור

2 הגמרא בסוף תענית מספרת ש-15,000 האחרונים נכנסו לקברים בתשעה באב והתכוונו למות, אבל בבוקר הם היו חיים. הם חשבו שטעו בתאריך ואין זה תשעה באב ונכנסו גם למחרת וגם למחרת, עד שהגיע ט"ו באב וראו הלבנה במילואה והבינו שבוודאי עבר תשעה באב ונעשה להם נס. ולכן קבעוהו ליום מועד.

3 **מה היה קורה אילו נשלחו מרגלות?** הכלי יקר מביא פרשנות מעניינת למילים "שלח לך אנשים – לדעתך". הקב"ה התכוון לרמוז למשה תעשה כדעתך שאתה שולח "אנשים" – גברים, אבל אם היית שואל לדעתך, הייתי ממליץ לך לשלוח נשים, מרגלות. [ואולי הייתה זו גזירה על הדור ההוא שמשנה לא הבין הרמז].

כלי יקר תחילת פרשתנו: פירט 'שלח לך אנשים' – לפי שהאנשים היו שונאים הארץ ואמרו 'נתנה ראש ונשובה מצרימה', אבל הנשים היו מחבבות הארץ ואמרו [בנות צלפחד] 'תנה לנו אחזה', ועל כן אמר הקב"ה לפי דעתי שאני רואה בעתיד, טוב לשלוח נשים המחבבות הארץ כי לא יספרו בגנותה, אבל 'לך לדעתך' שאתה סבור שכשרים המה והארץ חביבה עליהם – תשלח אנשים וזהו שלח לך לדעתך אנשים.

אכן תולדות הדור מספרים סיפור מופלא: **הנשים החזיקו מעמד איפה שהגברים נכשלו.** בכל אתגרי הדור ההוא נשים הפגינו חוסן אמונה: מול עבודת הפרך במצרים, הנשים עוררו את הבעלים להמשיך ללדת. בחטא העגל סירבו למסור את נזמי הזהב שבאזניהם, ומול חטא המרגלים, בנות צלפחד התעקשו לקבל חלק בארץ.

המציאות המדהימה הזו משקפת את מה שמבואר בספרי חסידות כי אישה מחוברת בטבעיות לחלק הרוחני בנפשה ולכן יודעת לזהות את הנקודות המהותיות שבהן אסור ליפול. הרבי העיר נקודה מיוחדת במינה:

התוועדות תשמ"ג/321: לנשים ובנות יש יתרון בכוח האמונה כמרומו בכך **שאמונה היא בלשון נקבה.**

סיפור חסידי ישן מספר על בני זוג שהיו נשואים שנים רבות ולא זכו לילדים. הם ניסו טיפולים שונים, אך דבר לא הועיל והאישה לא נפקדה. הרופאים נשבעו שהיא לא תוכל ללדת. הם הלכו לאדמו"ר שלהם לבקש ברכה, והוא ריחם עליהם ובכיר שעוד בשנה זו יזכו לחבוק ילד. חלפה שנה והברכה התקיימה. החסידים נכנסו אל האדמו"ר וסיפרו בהתפעלות על הנס שנולד ילד להורים שלא היו יכולים לעשות זאת בדרך הטבע.

אמר האדמו"ר כך: זאת לא הברכה שלי שפעלה את הנס, אלא האמונה הפשוטה של האימא. אחרי שהם קיבלו ממני את הברכה, האישה התעקשה שמכאן הולכים ישר לחנות למוצרי תינוקות לקנות חדר שינה, מיטה ועגלה עבור התינוק שעוד מעט יבוא לעולם. והביטחון הברור שלה בישועת ה', הוא זה שפתח עבורם את הצינור.

על כבודו. אבל גם משה ידע בסוף ימיו שהסיפור האמתי הוא חטא המרגלים. כך מוכיח האברבנאל מפסוק בפרשת ואתחנן:

דברים א: וישמע ה' את קול דבריכם ויקצף וישבע לאמר: אם יראה איש באנשים האלה ... את הארץ הטובה ... **גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר גם אתה לא תבוא שם - אברב-נאל:** לפי שמושה אדוננו ציווה בשילוח המרגלים ... ונמשך מזה שהדור ההוא במדבר יתמו, ראה ה' ... שיהיה מן הצדק והישר שגם הוא לא יבא שמה כי שגגת לימוד עולה ודון ... ורק לפי שישראל חטאו במזיד והוא חטא בשוגג ובכוונה טובה, רצה ה' לחוס על כבודו ... והאריך אפו עד פרשת מריבה המפורשת בחוקת.

אבל, כמובן, הדברים קשים להבנה: א. התורה אומרת שלוש פעמים כי משה נענש בגלל מריבה, וקשה לטעון שהקב"ה אומר דברים שאינם מדויקים. ב. והוא העיקר: הרי יהושע בן נון - תלמידו הנאמן של משה שהלך עם המרגלים וגם עמד ליד משה בתחנונים להיכנס אל הארץ - **חוזר ועושה אותו דבר**. ואם יהושע היה שומע מרבו שנענש, בוודאי לא היה חוזר על ה'חטא' הגורלי של משה?

לכן הגישה החסידית היא הפוכה: משה לא חטא כמו שיהושע לא חטא, בוודאי הדרך הנכונה לכבוש את הארץ היא באמצעות שילוח "תיירים" ו"מרגלים" כסדרי הטבע. ומה שה' השיב במילים "שלח לך - לדעתך" - זו לא הייתה התחמקות אלא **קריאה ישירה לפעולה**. כאן נמצא בדיוק לב העניין.

ה. הסיפור הבא שייך לז'אנר הסיפורים המופלאים ששווים כל הון שבעולם: הרב ד"ר צבי הירש וויינרב היה סגן נשיא ארגון האוני, איגוד הקהילות האורתודוקסיות בארצות הברית. כאדם צעיר הוא חבש כמה כובעים ועבד הן כפרופסור לפסיכולוגיה במרילנד והן כרב ודמות תורנית שהעביר שיעורים בקהילה. באמצע שנות השלושים הופיע אצלו משבר 'אמצע החיים' והוא הפך להיות מבוכלב בקשר לעתידו: האם הוא יותר רב או יותר פרופסור? האם עליו להתמקד בלימוד תורה או להקדיש את עיקר זמנו לפסיכולוגיה? האם לעבור לתחום הריפוי הפרטי או לקבל משרה חברתית התנדבותית באזור מגוריו? בנוסף הוא התלבט לאיזה מקום לימודים לשלוח את ילדיו, ואם לא די בכך היו לו גם ספיקות באמונה ותהיות פילוסופיות. בקיצור, הוא היה נבון.

בפברואר 1971 הוא התקשר למשרד המזכירות של הרבי מליובאוויטש והציג את עצמו כ"יהודי ממרילנד" בלי להזכיר את שמו האמיתי. הוא סיפר למזכיר על תהיות שונות שמבלבלות אותו והוא לא יודע להיכן לפנות. לפתע שמע את קולו של הרבי על הקו. לאותו קו טלפון הייתה שלוחה במשרדו האישי של הרבי ולפעמים היה מרים את השפופרת ומאזין לשיחה. הרבי אמר למזכיר באידיש: "אמור לו שיש יהודי המתגורר במרילנד והוא יוכל לשוחח עמו, שמו הוא וויינרב".

הוא לא האמין למשמע אוזניו. הוא ידע במאת האחוזים שלא אמר את שמו, אך הרבי אמר את שמו: וויינרב! הוא התקשה להאמין למה ששמע וכאשר המזכיר שאל אם שמע מה שאמר הרבי, ענה בשלילה. המזכיר חזר שוב: "יש יהודי במרילנד עמו עליו להתייעץ.

שמו הוא וויינרב".

הוא אמר בכלבול: "ויינרב זהו שמי". ואז שמע את הרבי אומר: "אויב אזוי, זאל ער וויסן אז אמאל דארף מען רעדן צו זיך". - "אם כך, עליו לדעת שלפעמים על האדם **לדבר אל עצמו**..."

המסר כאן הוא אינסופי. יש לומר בדרך אפשר שכוונת הרבי הייתה כזו: אני יכול לענות בשבילך ולסדר לך את החיים, אבל אז נפספס את עיקר העניין. כי מה שתורת ישראל מלמדת היא שהעולם נברא **בשבילך** - כדי שאתה תתעלה על עצמך ותמצא את הכוחות לבחור בעצמך, ורק כשאתה בוחר - אתה משתנה ומתקשר.

הגישה הטבעית שלנו אומרת, שתכלית החיים היא להיווכח **בניסי ה'**, להיות ראויים לחזות **בגדלותו של הקב"ה**. ואולם אין טעות גדולה מזו: המסר של התורה הוא הפוך בדיוק. הקב"ה בוחר בעם ישראל כדי **להעביר אלינו את האחריות בהדרגה על הקמת העולם מחדש**. הוא עושה לנו ניסים בשלב הראשון, כדי שנהיה בשלים לעמוד על הרגליים **ולעשות ניסים בעצמנו**. בהתחלה הוא בוחר בנו, כדי שאחר כך אנו נמצא את הכוחות ונבחר בו. בהתחלה הוא בונה לנו בית כדי שאנו נגייס את התוקף הפנימי ונבנה לו בית. המטרה של הבריאה היא אנחנו ולא הוא.

המסר הגדול הזה עובר לכל אורך התורה מהפסוק הראשון עד האחרון. זה מתחיל כבר מהאתגר הראשון שמציב הקב"ה בפני האדם: הוא רק נברא ופקח את העיניים והנה הקב"ה מציב לו עץ בגן העדן שאסור לו לאכול ממנו. אבל בשביל מה הקב"ה 'שם לו רגליים'? למה הוא מניח מכשול בפני עיוור? למה שאדם לא יינה מפלא הבריאה בגן עדן?

אומר המדרש מילים מפורסמות שמקפלות בתוכן את תכלית הבריאה ומשמעות החיים:

4. תנחומא נשא טז: בשעה שברא הקב"ה את העולם, נתאוה **שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים**. לכן ברא את האדם וציווה 'ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל'. כיון שעבר על ציוויו ... מיד סלק הקב"ה שכינתו לרקיע הראשון ... עד שעמד משה והורידה לארץ... אימ-תי? כשהוקם המשכן.

העולם לא נברא בשביל הקב"ה, הוא נברא בשבילנו, כדי להעביר לנו את האחריות לכוון את הבריאה למקום הנכון, ולכן הקב"ה מציב שם את העץ כדי לאפשר לאדם **להתחיל לעבוד** ולבחור בדבר הנכון, ורק כשאדם בוחר בעצמו הוא באמת מתקדם. אבל כפי שקורה לפעמים, הניסיון הראשון, הפיילוט, נכשל ומאז כל סיפור התנ"ך הוא הצמיחה ההדרגתית של עם ישראל בדרך ללמוד להתבגר.

משה רבינו עצמו חווה זאת בצורה העוצמתית ביותר: ברגע השיא של חייו הוא יורד מהשמים עם הלוחות, ומגלה שעם ישראל מזנה אחרי אלוקים אחרים. הוא מטיח את הלוחות בקרקע ועולה בחזרה לבקש סליחה. ואז הקב"ה מעניק לו ציווי מדהים שהופך להיות **הנושא הכי ארוך בתורה**: התיקון של בני ישראל יהיה לבנות בעצמם משכן לה'. הם יצטרכו לתרום תרומות ולאסוף קרישם ולתפור יריעות ולהקים בכוחות עצמם את הבית. וזה הנושא שהקב"ה מקדיש לו הכי הרבה פסוקים בתורה.

אחריהם. משה הרים למעלה טייסת מטוסי קרב שהפציצה את המצרים מלמעלה ובמקביל חיל ההנדסה מתחו "דוברות" על המים ועם ישראל צלח עליהם את הים.

האימא הביטה בו ואמרה: אתה בטוח שזה מה שהגננת סיפרה? – "לא", הוא ענה, "אבל אם הייתי אומר לך מה שהיא סיפרה – לא הייתה מאמינה..."

אז למה באמת אין ניסים כאלו?

הרבי כתב פעם (בהקשר אחר) רעיון מיוחד במינו: הגמרא (שבת נג) מספרת סיפור אגדה מופלא. (יתכן שהסיפור התרחש במציאות ויתכן שכמו סיפורי אגדה אחרים בתלמוד, הוא רק משל כדי להעביר מסר עמוק, ראו לקו"ש לא/178 אודות אגדות רב"ח): אישה יהודייה ילדה בן ונפטרה מיד אחרי הלידה. בעלה היה עני ולא היה לו כסף עבור אישה מינקת שתניק את הילד. הוא התחנן לה' לקבל סיוע ואז אירע דבר מופלא: "נעשה לו נס ונפתחו לו שני דדין כשני דדי אישה והניק את בנו".

הגמרא ממשיכה עם ההתייחסות של חז"ל לסיפור: "אמר רב יוסף, בוא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס כזה. אמר לו אביי: אדרבה, כמה גרוע אדם זה שנשתנו בשבילו סדרי בראשית".

והנה בעוד שתגובת רב יוסף מובנת, מדהים לראות אדם שאלוקים מנהל לו את החיים, תגובתו של אביי תמוהה מאוד: למה "גרוע אדם" שהשתנו בשבילו סדרי בראשית? מסביר הרבי כך: האלוקים היוצר בראשית **אדם יוצר**, התכלית של האדם היא למצוא את הכוחות כדי לבחור בעצמו את הדבר הנכון ולכן אדם שהרים ידיים ונאלץ להעביר את האחריות לגורלו ליד הקב"ה הוא "גרוע".

וכך יש לומר ביחס לגורלו הכללי של עם ישראל: בתחילת הדרך חולל הקב"ה ניסים עצומים במטרה לבנות אותנו, אבל המטרה היא שהילד יעמוד על הרגליים ויכול לפרנס את עצמו. שיפסיק להיות תלויים בחסדים של האבא, אלא שיידע לתרום את התרומה שלו לקדושת הבריאה.

אגרות קודש י/שיא: מה שכותב שבשכונה החדשה איננו מוצא מקום מתאים [אולי הכוונה להפצת יהדות], כל העניינים דתומים באים על ידי יגיעה כי רק בצד דלעומת זה נאמר 'אשר נאכל חנם'... ולמה לו להתפלל שיעשו עמו נס שימצא המקום בלי יגיעה? וכידוע הלשון כמה גרוע כו' בשבת נג,ב.

ונסיים: אנו עומדים ימים מספר לפני ג' בתמוז. כולנו זוכרים את נבואות הזעם על הסוף המר הצפוי למפעל השליחות המפואר שהקים הרבי. בפועל, התרחש כידוע ההיפך הגמור. לא רק שמפעל השליחות לא דעך, אלא למעשה הוא גדול כיום פי שלוש ממה שהיה לפני ג' בתמוז תשנ"ה.

מה הסוד? מאיפה שואבים אברכים צעירים את הכוחות לוותר על חיי נוחות בכפר חב"ד או בירושלים, ותמורת זאת לעבור לגור לבדם ביישוב קטן בצפון הארץ, בקהילה בעיר שאינה שומרת תורה ומצוות או בין מטיילים זרוקים בקצה העולם?

התשובה האמתית היא שמדובר בנס. כל זוג חדש שיוצא ומחזיק

אם בריאת העולם מסתכמת בפרק אחד של 26 פסוקים, הקמת המשכן נמתחת על פני חמש פרשיות שחוזרות על עצמן שוב ושוב. כאן משה לומד שהסיפור העיקרי של התורה הוא לא הבית שה' בנה לנו, אלא הבית שאנחנו בונים לו בכוחות עצמנו.

כעת נשוב אל סיפור המרגלים ונבין הכול: משה שומע את המסר הזה בתוך המילים "שלח לך – לדעתך". הכוונה של הקב"ה לא הייתה כמו שקראנו קודם, 'לדעתך – תעזוב אותי ותעשה מה שאתה חושב', אלא להיפך: 'לדעתך – הגיע הזמן שתבגרו!'. עד עכשיו נשאתי אתכם על כפיים, הוצאתי אתכם ממצרים על כנפי נשרים, פתחת בלבכם את הים, הענקתי לכם אוכל מהשמים ומים מהבאר, אבל המטרה היא להעביר לכם אחריות ולגרום שתעשו את הדבר הנכון בעצמכם. עליכם לשבת יחד ולחשוב איך לכבוש את הארץ ולעשות את זה בדרכי הטבע, בהתאם לכוחות שלכם.

למה הדבר דומה? אומרים שהכול תלוי במנגינה. נתאר בחור צעיר שחוזר מטיול ברמת הגולן. סבא שלו שואל איך היה והבחור עונה: "חבל על הזמן!". הסבא שאינו מכיר את הסלנג של הצעירים, עלול להבין שהכוונה היא "חבל על זמן הנסיעה שלך, התייבשנו כל הדרך בפקקים וכשהגענו גילינו נחלים ריקים ויבשים בלי טיפת מים". אבל סבא שמכיר את שפת הרחוב יודע שהכוונה הפוכה בדיוק: "חבל על הזמן להתחיל לתאר לך כמה מדהים היה, אתה חייב לראות זאת בעצמך..."

כשמושה שומע את המילים "שלח לך לדעתך", הוא מתמלא אושר. הוא מבין סוף-סוף שעם ישראל בשל לעמוד על הרגליים ולהתחיל להגשים את היעד לקראת הגאולה. ואכן, אף שהתוצאה הראשונה אכזבה והמרגלים נכשלו במשימתם, הם לקחו את המנדט שלהם רחוק מדי וחשבו שמותר להם להחליט שהמשימה אינה אפשרית לביצוע, הנה בפעם השנייה זה כבר הצליח. יהושע חזר ושלה את המרגלים והפעם הם שבו והפגינו ש"טובה הארץ מאוד מאוד".

ספר השיחות תשמ"ט ב/538: כשהקב"ה אמר למשה שלח לך לדעתך אני איני מצוה לך אם תרצה שלח הרי לא זו בלבד שמושה לא חשש שיש כאן ענין בלתי רצוי אלא אדרבא ה' שמח על החידוש שבדיבור זה – שעבודת המטה תוכל להיות באופן של בחירה חפשית לגמרי ללא ההכרח דציווי הקב"ה כי אם מדעתו ומרצונו של האדם, שיהיו מתאימים מעצמם לרצונו של הקב"ה.

והנה משפט מפתח שמעביר את המסר בצורה נהדרת:

היום יום כט מנחם אב: הנדרש הוא שתהיה העבודה בכח עצמו. ואמנם יותר נעלית היא הדרגה בה מובילים יד ביד מלמעלה – אבל יותר יקרה היא העבודה בכח עצמו.

כעת נוכל להבין תמיהה גדולה שמטרידה את כולנו: כל אדם שקורא את סיפורי התנ"ך שואל את עצמו: **למה אין היום ניסים כאלו?** מדוע בדורנו לא זוכים לראות התגלויות כמו מכת ברד שהמים והאש רקדו יחדיו או קריעת ים סוף שהים הפך ליבשה?

בדיחה: ילד חזר הביתה בערב פסח וסיפר על נס קריעת ים סוף: משה ועם ישראל הגיעו לים סוף ופתאום ראו את פרעה רודף

מעמד במקום שליחותו מעיד כאלף עדים עוצמתיים על נוכחותו הפלאית של הרבי ועל הכוחות האדירים שהוא מעניק בכל רגע. אבל דרכם של נסים להתלבש בדרכי הטבע. סוד הנחישות של חסידי הרבי, נמצא במאמר הראשון אותו אמר ובמאמר האחרון שזכינו לקבל לעת עתה מהרבי. בשניהם חזר הרבי על אותה הנקודה. בשיחת י' שבט תשי"א: "עתה הקשיבו יהודים, בחב"ד הייתה הדרישה לעשייה עצמית ולא להסתמך על הרביים ... חמי היה אומר: אל תכניסו ציפורים בכיסים [אל תשגו באשליות], על כל אחד להפוך בעצמו את השטות דלעומת זה ואת רתיחת הנפש הבהמית לקדושה". ושוב במאמר ד"ה אתה תצווה תשנ"ב מבאר הרבי באריכות כי **השלב האחרון לפני הגאולה הוא עבודה בכוח עצמו**. הצעד האחרון לפני ההתגלות הוא הבחירה החופשית בכוחות עצמו בקדושה למרות שאין שום התגלות והארה רוחנית שמובילה אותו לשם.

עשרים וחמש שנה לאחר היום המר ההוא, אנו זועקים ומתחננים "די". אם כבר אז התבטא הרבי ש"כלו כל הקיצין", הרי לאחר כל הפעילות העצומה להפצת המעיינות שהוכפלה והושלשה, כל שכן שהעולם כבר מוכן לגאולה ולא נותר אלא לפתוח את העיניים ולראות זאת כפשוטו בפועל ממש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il